

De waarde van meervoud

Wijsgerige inzichten omtrent collectieve besluitvorming

Presentatie bij de presentatie van een *best practice* rapport
voor de samenwerkende Gerechtshoven

Jan-Willem Romeijn
Faculteit Wijsbegeerte
Rijksuniversiteit Groningen

Wie staat hier en waarom?

Waarheidsvinding in het recht

Wetenschappelijke methodologie kan het achterhalen van de ware toedracht in het recht verbeteren.

Collectief beslissen

Inzichten over de aard en integriteit van groepskennis geven een nieuw perspectief op het raadkameren.

Advies aan gerechtshoven

In werkgroepsverband is zoals u weet een document met aanbevelingen over meervoudige besluitvorming opgesteld.

Commentaar op Concept Meervoudige Besluitvorming

Jan-Willem Romeijn
Kenniscentrum Filosofie
Rijksuniversiteit Groningen
18 april 2015

Inleiding

In opdracht van de werkgroep van het LOVCH hebben diverse experts die aangesloten zijn bij of geassocieerd met het Kenniscentrum Filosofie (KCF), zich gebogen over het conceptrapport "Meervoudige besluitvorming". Dit document dient als aanvulling op dit conceptrapport. Het bevat de bevindingen van de experts, bijeengebracht en opgesteld door wetenschapsfilosoof prof. dr. J.W. Romeijn.

Andere experts waren:

- Prof.dr. A. Flache (kwantitatieve sociologie van groepsprocessen)
- Dr. J.A. van Laar (argumentatietheorie);
- Dr. M.A. Pauly (logica en sociale keuzetheorie);
- Dr. H.B. Verheij (kunstmatige intelligentie en recht);

In deze presentatie geef ik de achtergrond weer van enkele van mijn adviezen aan de werkgroep.

Programma

- ① De spanning tussen individu en groep
- ② Begripsvorming en perspectiefkeuze
- ③ Illustratie: het discursieve dilemma
- ④ Discussie

Uit de aanbevelingen:

Geef en neem de ruimte voor onafhankelijke individuele voorlopige beeldvorming van en oordeelsvorming over de zaak.

Streef zo lang mogelijk naar unanimiteit; besteed bij een afwijkende mening tijd en moeite aan het doorvragen naar de argumenten voor deze mening.

① Individu vs groep

Sinds Condorcet is bekend dat groepen een betrouwbaar oordeel vellen.

Een groep is “wijs” omdat groepsleden elkaars fouten corrigeren en compenseren.

De noodzaak van dissensus

De groep is echter pas wijs wanneer zij voldoende divers is.
Eensgezindheid en aanpassing aan de ander is niet wenselijk.

Opinieformatie...

Individuele besluitvorming en aggregatie naar een groepsmening zijn aparte processen.

- › Bij aanvang moet elk groepslid haar eigen mening naar voren brengen.
- › De variatie in opinies moet worden uitgebuit. Geef niet te snel toe, onderzoek juist de verschillen.
- › Diversiteit in de groep dient gefaciliteerd te worden en kan in de uitwisseling tussen groepsleden worden benut.

...en aggregatie

De consensus moet door allen onderschreven worden maar hoeft niet door allen te worden beleden.

- › Zodra tot een beslissing moet worden overgegaan, moeten groepsleden wel de consensus zoeken.
- › Daarbij hoeven de groepsleden hun eigen mening niet perse op te geven.
- › Er kan een verschil blijven bestaan tussen een toelaatbare en een verkiesbare mening.

Uit de aanbevelingen:

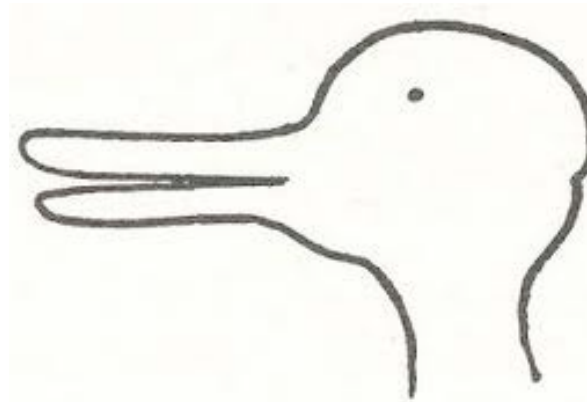
Wees bewust van mogelijke sturing van beeld- en oordeelsvorming door uitwisseling van notities, relevante literatuur en jurisprudentie, opstelling van leeswijzers en informele uitwisseling van opinies in dit stadium.

Begin met een rondje eerste indrukken, waarbij bekeken wordt of meteen de gehele zaak dient te worden besproken of de bespreking per deelonderwerp of grief dient te gebeuren.

② Begripsvorming en perspectief

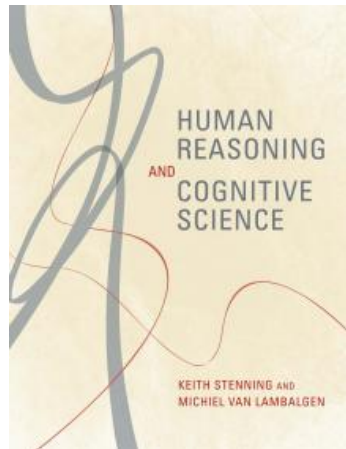
Er wordt in de rechtspraak vaak en terecht gewezen op het belang van informatiedeling.

Verschillen in interpretatie en begrippenkader krijgen minder automatisch aandacht in de besluitvorming.

Redeneren naar een interpretatie

In redeneertaken vertrekken mensen doorgaans niet vanuit een al begrepen interpretatie van de taak.

Juist de vaststelling van de adequate interpretatie kost ons de meeste moeite.

Begrippenkaders

Het begrippenkader en de manier waarop dat kader wordt toegepast zijn mede bepalend voor het oordeel in een zaak.

③ Illustratie: discursief dilemma

De grote invloed van perspectiefkeuze kan mooi geïllustreerd worden met het zogenaamde discursieve dilemma.

De cruciale vraag is hier: hoe agenderen we een zaak? Hoe delen we die in deelbeslissingen op?

Beslissing op onderdelen

Stel dat rechters een gemeenschappelijk oordeel willen vormen over een schadeclaim.

bewering	rechter	Anna	Bert	Corrie	raadkamer
	Contract geschonden	ja	nee	ja	ja
Indien geschonden, dan claim toewijzen	nee	ja	ja	ja	

Ze besluiten dus tot toewijzing van de schadeclaim: dit volgt logisch uit de beide deelbeslissingen.

Beslissing op geheel

Maar voor de zekerheid brengen we dit ook nog even in stemming. Willen de drie de claim toewijzen?

rechter	Anna	Bert	Corrie	raadkamer
bewering				
Contract geschonden	ja	nee	ja	ja
Indien geschonden dan claim toewijzen	nee	ja	ja	ja
Claim toewijzen	nee	nee	ja	nee

En dan blijkt dat er helemaal geen meerderheid is voor het toewijzen van de schadeclaim.

Restaurantkeuze

Anna, Bert en Corrie willen na een lange dag raadkameren naar een restaurant.

De beslissing valt uit ten gunste van de bistro maar...

Agendamaniplatie

Stemmen op onderdelen doet de meningen omzwaaien naar het onbeperkt eten van *spare ribs*.

rechter	Anna	Bert	Corrie	raadkamer
bewering				
Criterium	kwaliteit	gemak	kwaliteit	kwaliteit
Kwaliteit	ribs	ribs	bistro	ribs
Gemak	-	bistro	-	-
Wens	ribs	bistro	bistro	ribs?!

Energiebeleid

Anna, Bert en Corrie buigen zich in het kader van klimaatpolitiek over een nieuw energiebeleid.

rechter	Anna	Bert	Corrie	raadkamer
bewering				
Opwarming desastreus	ja	nee	ja	ja
Technologische oplossing	ja	nee	nee	nee
Nieuw energiebeleid nodig	nee	nee	ja	nee?!

De keuze tussen beslissen op onderdelen of op het geheel hangt af van het onderscheid tussen feit en norm.

Behendig agenderen?

Naast inhoudelijke argumentatie is de keuze voor een agenda, en dus voor een perspectief, bepalend voor de uitkomst van een proces.

- › Hoe kan de agenda het beste in de raadkamer tot stand worden gebracht?
- › In hoeverre wordt de opdeling van een zaak al bepaald door een tenlastelegging of de aard van het geschil?
- › Is de kortste route naar een beslissing ook altijd een onpartijdige route?
- › Mag een gevoel over het geheel het oordeel over delen beïnvloeden?

④ Discussie

Deze en andere aspecten van collectief beslissen roepen vragen op over de procedures in de raadkamer.

- › Hoe is de verhouding tussen individuele oordeelsvorming en aggregatie naar groepsniveau?
- › Hoe concipiëert u een zaak? En zorgt u ook voor diversiteit in benaderingswijzen?
- › Laat u uw algehele gevoel over een zaak meespelen in uw oordeel op onderdelen?

De professionele standaard biedt bij deze vragen steun in de rug, en een stimulans om de praktijk bij voortduring kritisch te bezien.

Dank voor uw aandacht

Met vragen en opmerkingen kunt u mailen naar:

`j.w.romeijn@rug.nl`

Voor meer informatie kunt u terecht op mijn webstek:

`http://www.philos.rug.nl/~romeyn`

